

Haasteena perhetyön asiantuntija- ja ammattilaistiedon kohtaaminen

Jaana Vuori & Ritva Nätkin (toim.): Perhetyön tieto. Vastapaino, Tampere 2007. 297 s.

Perhetyön tieto -kirjassa analysoidaan yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen metodein ja näkökulmin tekstiaineistoja ja käytäntöjä, jotka perhetyön nykyisellä toimintakentällä ovat eri syistä keskeisiä ja kiinnostavia. Artikkelien kirjoittajat ovat perhetyötä koskevan tutkimuksen osaajia ja omien erityiskysymystensä asiantuntijoita. Teksteistä löytyy oivaltavia havaintoja ja pohdintaa perhetyössä toteutetuista auttamisen ja kontrollin muodoista, kuten asiakastapaamisista, sosiaalityön kirjallisista raporteista ja perheiden yksityisyyteen puuttumisesta. Analyysi ulottuu myös perhesuhteiden määrittelyyn sekä perheideologioiden rakentamiseen ja purkamiseen.

Kirja koostuu pitkästä ja monitasoisesta, yli 30-sivuisesta johdannosta sekä yhdeksästä artikkelista. Marju Selgin alun perin vironkielinen artikkeli on kirjassa käännetty suomeksi (käännöstyö: Minna Hamunen). Kirjoittajat tarkastelevat ansiokkaasti kohteitaan, joista mainittakoon muun muassa maahanmuuttajille suunnatut opaskirjaset, lastensuojelussa käytetty tieto, lehtiartikkelien sisältämät ammattilaisten lastenkasvatusohjeet vanhemmille, lesbovanhemmat äitiyshuollon asiakkaina, isyyden diskurssit ja perhekasvatus. Kyseessä

on aidosti ajankohtainen artikkelikokoelma, jonka aihepiirin käsittely on monipuolista. Silti esimerkiksi yksinhuoltajien, uusperheellisten tai lasten näkökulmaa kirjasta ei löydy.

Sisältöjen ja muotojen moninaisuus on kirjan teksteissä rikastuttavaa. Sen sijaan kirjoitustyyli herättää paikoitellen hyvin ristiriitaisia ajatuksia kirjan kohderyhmän ja artikkelien yhteensopivuudesta. Takakannen perusteella teos ”viritää perhetyön ammattilaisia pohtimaan, millaista tietoa he käyttävät, tuottavat ja jakavat työssä perheiden kanssa”. Artikkelikokoelma olisi siis suunnattu nimenomaan perhetyön ammattilaisille. Tästä syntyy lukijalle yksi kirjan jännitteisimmistä kysymyksistä: miten teoksessa kirjoittavien asiantuntijoiden tieto saadaan kohtaamaan ammattilaisten käytännöt ja heidän tarvitsemansa tieto?

Tutkimusorientoituneelle lukijalle teksteihin tarttuminen ei ole ongelmallista, vaikka joidenkin artikkelien raskaslukisuus olisi ilmiselvästi vähentynyt terminologiaa ja lauserakenteita keventämällä sekä sisältöä tiivistämällä. Kirjaa tarjoillaan kuitenkin eksplisiittisesti perhetyön ammattilaisille. Vaarana on, että kaikki tekstit eivät avaudu tälle kohderyhmälle aivan toivotul-

la tavalla. Useimmissa artikkeleissa oletettuna lukijana on tutkimusorientoitunut, sosiaalitieteellisen koulutuksen saanut asiantuntija. Toisin sanoen yhteiskuntatieteilijät kirjoittavat tekstejä toisilleen. Perhetyötä neuvoloissa, lastensuojelussa tai kotipalvelussa tekeville ammattilaisille – niille, jotka käytännön työssään kohtaavat asiakkaita vastaanotoilla, palavereissa tai kotikäynneillä – teksti on paikoitellen varsin työlästä luettavaa. Myös uusille sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöille koulutautuville teoksen läpikäyminen on varmasti haastava ja aikaa vievä voimainponnistus.

Teoksen artikkeleita on mahdollista jaotella eri kriteerien ja ansioiden mukaan, eivätkä luokitukset suinkaan ole toisiaan poissulkevia: joukossa on käytännönläheisiä sosiaalityötä ja lastensuojelua koskevia artikkeleita sekä kriittisiä tekstianalyysseja. Tulkintakehyksiltään mukana on foucault’laisen perinteen mukaista hallinnan ja vallan analytiikkaa samoin kuin konstruktivistista ja strukturalistista tulkintaa. Joidenkin artikkelien taustalla on väitöskirja-aineisto, toisissa kirjoittaja on toiminut jo pitkään perhetyötä koskevan problematiikan ja tutkimuksen parissa. Pituudeltaan tekstit ovat vaihtelevia: lyhin artikkeleista on alle 20-sivuinen, pisin

yli 40-sivuinen. Lukijan näkökulmasta yhden artikkelin ideaalisivumäärä olisi noin 25–30.

Viron sosiaalityötä ja perheiden yksityisyyttä tarkasteleva Marju Selgin artikkeli on suomalaisia aiheistoja käsittelevien tekstien joukossa virkistävä lisä. Vaikka kirjassa esiintyvät teemat eivät suinkaan ole yksinomaan kansallisia, yksityisyyden problematiikka kuvastaa myös tiettyjen asioiden voimakasta kulttuurisidonnaisuutta ja ilmiöiden yhteyttä historialliseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiinsa. Avartavaa on esimerkiksi kuulla, miten eri ammattialojen edustajat tekivät neuvostoaikana ”huomamattomasti” sosiaalityötä, tai lukea keskustelusta, jota Virossa on käyty kansalaisten velvollisuudesta ilmoittaa asuinpaikkansa viranomaisille. Kun Virossa vastakkain ovat yhtäältä yksilön ja perhe-elämän maksimaalinen vapauden ja koskemattomuuden idea, toisaalta yhteiskunnan palvelujen järjestäminen, riittää koulutus-, terveydenhoito- ja sosiaalipalvelujen sektorilla runsaasti haasteita. Artikkelin sympaattisuutta häiritsivät hieman jotkut käännöstyön lipsahdukset, kuten ”perheiden kanssa kanssakäymisissä olevat”. Oikoluku olisi vaatinut vielä yhden lisäkerran, kuten muutamassa muussakin kirjan artikkelissa.

Yksityiskohtana huomautettakoon myös alaotsikoiden merkityksestä teoksen sisällysluettelossa: useimmissa kirjan artikkeleissa pääotsikkoa täydensi hyvä, tarkentava alaotsikko. Muutamissa, kuten edellä mainitun Selgin artikkelissa, pelkästä pääotsikosta ”Viron sosiaalityö ja kysymys perheen yksityisyydestä” sai nopeasti käsityksen tekstissä käsitellystä aiheesta. Sen sijaan esimerkiksi Sari Vidénin ot-

sikko ”Ammattilaisten neuvot vanhemmille” jättää kirjaan ensi kertaa tutustuvalla turhan paljon tulkinnan varaa sekä pääteemasta että näkökulmasta.

Kirjan teksteissä tuotetaan kolmea erilaista kritiikin tyyppiä, joita kutsun tässä yhteydessä ”itsetarkoitukselliseksi”, ”avartavaksi” ja ”kehittäväksi”. Ensiksi mainitussa kritiikin tyyppissä tulkinnat vaikuttavat lukijan näkökulmasta toisinaan sangen yksioikoisilta ja tuomitsevilta ja herättävät runsaasti vasta-argumentteja. Lukijalle siis jätetään paljon suodatustyötä, ”kritiikin kriittistä luentaa”, mikä toisinaan on toimivakin tehokeino. Mutta uskoakseni kirjoittajat tekevät tällaista myös tahattomasti. Mikäli inhimillisen kanssakäymisen muotoja, tekstiaineistoja tai teoreettisia lähtökohtia analysoidaan ja kritisoidaan voimakkaasti, olisi toivottavaa, että perustelut olisivat mahdollisimman huolellisia ja vankkoja, vaikka artikkeli vaatii kirjoittajalta tiivistä esitystapaa.

Kirjan artikkeleissa on ilahduttavan paljon myös niin kutsuttua avartavaa kritiikkiä, jolloin lukija saa tekstin myötä uusia oivalluksia ilmiöistä ja niiden taustoista. Lukukokemukseen ei liity samallaista varuillaan oloa, jota ensiksi mainitussa itsetarkoituksellisen kritiikin tyyppissä on runsaasti. On siis helposti tunnistettavissa, mihin perusteluihin esitetty kritiikki tosiasiassa kiinnittyy. Kolmatta kirjassa esiintyvää kritiikin tyyppiä voi kutsua kehittäväksi, koska mitä ilmeisimmin sekä tekstin tuottajalle että lukijalle syntyy ideoita toisin toimimisesta, inhimillisen kanssakäymisen uusista muodoista, piilossa olevien rakenteiden esille tuomisesta tai ammattikäytäntöjen kehittämisestä.

Kritiikin eri tyyppejä esiintyy myös saman artikkelin sisällä: esimerkiksi Kuosmasen artikkelin kärkevä, toisinaan yksioikoinenkin heteronormatiivisuuden kritiikki saa silti lukijan pohtimaan mahdollisuutta, että äitiysneuvolan terveydenhoitajille julkaistaisiin opaslehtinen, jossa käsiteltäisiin lesboäitiä ja hänen puolisoaan äitiyshuollon ja neuvolan asiakkaina. Vastaavasti lastensuojelussa olisi tarvetta lasten sijoituksia ja sijaishuoltoa käsittelevälle viralliselle oppaalle, kuten Sanna Mäkipään artikkelissakin ehdotetaan.

Kokonaisuutena *Perhetyön tieto*-kirja on tervetullut teos yhteiskuntatieteellisen perhetutkimuksen parissa toimiville, sosiaali- ja terveysalan koulutusta järjestäville, perhevalistusta toteuttaville ja muille aiheesta kiinnostuneille lukijoille. Kaikki kirjan artikkelit liittyvät jo johdannossakin laajasti ja sallivasti määriteltyyn perhetyön teemaan, joten yhteensopivuusongelmia ei synny. Päinvastoin monet artikkelit saavat toisistaan sekä teoreettista että metodista tukea. Samalla artikkelit muodostavat myös toisinaan haastavan kokoelman, mikä tekee lukukokemuksesta myönteisellä tavalla jännitteisen. Teoksen voi sanoa tuottavan perheeseen ja perhetyöhön relevantisti kiinnittyvää kriittistä tietoa ja ymmärrystä, jota asiantuntijoiden ja ammattilaisten myötävaikutuksella on toivottavasti mahdollisuus kanavoida runsaasti myös käytäntöön.

Anna Kokko